

NORGES HØYESTERETT

Den 25. juni 2009 avsa Høyesterett dom i

HR-2009-01330-A, (sak nr. 2009/178), sivil sak, anke over dom,

Staten v/Utlendingsnemnda

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Ole Kristian Rigland – til prøve)

Rettslig medhjelper:
(Regjeringsadvokaten
v/advokat Gunnar O. Hæreid)

mot

A

(advokat Mette Yvonne Larsen)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Tønder**: Saken gjelder prøving av gyldigheten av Utlendingsnemndas vedtak om å nekte arbeidstillatelse og nemndas senere beslutning om ikke å omgjøre vedtaket, jr. utlendingsloven § 8 andre ledd, jf. utlendingsforskriften § 37 sjette ledd, jf. § 21 femte ledd.
- (2) A, født 11. februar 1983, er indisk statsborger og kommer fra en landsby i delstaten Z. Foreldrene flyttet fra hverandre da hun var tre måneder, og de er senere skilt. Hennes mor flyttet ved samlivsbruddet inn hos As bestefar, der A vokste opp sammen med sin ett år eldre søster. Med økonomisk støtte fra morens familie i Norge har hun gjennomført 12 års allmenn skolegang i India.
- (3) I 2001, da A var 18 år gammel, kom hun til Norge for å gå på ----- folkehøyskole i X – fortsatt med økonomisk støtte fra familien i Norge. Hun var da innvilget

oppholdstillatelse til 31. mai 2002. I juli 2002 giftet hun seg med en nordmann. Hun søkte da umiddelbart arbeidstillatelse, som ble innvilget 4. mars 2003 for ett år, jf. utlendingsloven § 9. Tillatelsen ble 29. juni 2004 forlenget med ett år, jf. utlendingsloven § 11. Forutsetningen var at ekteskapet besto, og at ektefellene bodde sammen, jf. utlendingsforskriften § 37 tredje ledd.

- (4) Sommeren 2004 fikk A vite at ektemannen ventet barn med en annen kvinne. Hun flyttet da hjem til sin mors fetter i Y, og paret ble separert. På dette tidspunkt var hun ansatt i Y kommune som assistent i en bolig for psykisk utviklingshemmede ved siden av rengjøringsjobb. Hun var også i gang med videregående skole.
- (5) A søkte 26. november 2004 om arbeidstillatelse i medhold av utlendingsloven § 8 andre ledd, jf. utlendingsforskriften § 37 sjette ledd, jf. § 21 femte ledd. I søknaden anførte hun at hun som følge av de sosiale og kulturelle forhold i India, ville få urimelige vanskeligheter som fraskilt kvinne dersom hun måtte flytte tilbake dit. Hun viste til at hun hadde giftet seg uten familiens samtykke, at hun var fra en mindre landsby i Z, at det ikke er akseptert i India at kvinner lever alene, og at hun ikke ville ha mulighet for videre skolegang og få arbeidsmuligheter. Hun pekte også på at hun ville bli ansett som uren med fare for å bli utstøtt, og med få muligheter til å gifte seg på nytt. Søknaden avsluttes med følgende opplysning:

”Søker vet at hun vil møte svært liten forståelse hos familien i hjemlandet. Hun vil bli helt avhengig av deres forsørgelse. Familiens holdning er at hun må ta konsekvensene av sitt valg om å gifte seg i Norge, og derved også bære byrdene når dette gikk galt.”

- (6) Utlendingsdirektoratet (UDI) avslo søknaden 1. september 2005. Hun påklaget vedtaket til Utlendingsnemnda (UNE). I klagen utdypet hennes advokat ytterligere hvilken livssituasjon hun ville komme i ved retur til India. Hun viste blant annet til at oppfatningen på hjemstedet hennes vil være at hun er skyld i skilsmissen, og at det oppfattes som stor skam å bli forlatt av ektefellen. Hun ville ikke kunne forsørge seg selv på landsbygda, og som ung kvinne uten høyere utdanning ville hun ikke ha mulighet for å etablere seg i en større by. Om mulig tvangsekteskap uttales det:

”Klager frykter at hun ved å returnere til India vil måtte gifte seg med en mann familien peker ut. Som skilt kvinne vil hun ha lav status og det er en stor risiko for at hun må gifte seg med en mann som ellers ikke vil ha lett for å finne ektefelle. Klager kan ikke se hvordan hun vil kunne forhindre dette. Klager vil ikke være i posisjon til å sette seg opp mot familien en gang til.

...

Klager har en dyp og velbegrunnet frykt for at hun ved retur til India enten må gifte seg med en mann familien finner til henne, eller hun vil forbli en slags gratis hushjelp for resten av familien. Den ene eller den andre løsningen fremstår for henne som like umenneskelig.”

- (7) Før UNEs vedtak ble truffet, ble det oversendt en uttalelse fra professor Knut A. Jacobsen, Universitetet i Bergen, Seksjon for religionsvitenskap, om situasjonen for skilte kvinner i India. I uttalelsen het det:

”Skilte kvinner eller kvinner som blir forlatt av sin mann har det ofte ekstra vanskelig, særlig hvis det dreier seg om fattige personer og hvis de ikke mottar forsørgelsesbidrag fra eksmannen. Skilsmisse i India er også forbundet med stor skam. Gjengifte er

fremdeles unntakene. A vil derfor uten tvil møte store vanskeligheter i hjemlandet og vil sannsynligvis være avhengig av pengehjelp fra slektninger. I og med at hun ikke har noen profesjonsutdannelse vil hennes muligheter for godt lønnet arbeid være små.”

- (8) Det ble videre oversendt en ”affidavit” fra India der hennes mor opplyser at hun ikke hadde inntekt som kunne sette henne i stand til å ta seg av sin datter, at hun ikke hadde egen bolig og bodde hos slektninger.
- (9) Endelig ble det oversendt en redegjørelse, datert 21. februar 2006, fra cand.polit. Trond Sæbø Skarpeteig om forholdet i India for kvinner som er kasteløse. Skarpeteig, som er ansatt som politisk rådgiver i internasjonale spørsmål i Redd Barna, har drevet forskning på levekårene til daliter, som blant annet omfatter de kasteløse. Av redegjørelsen framgår at dalitkvinner er de som står lavest på rangstigen.
- (10) UNE vedtok 25. april 2007 ikke å ta klagen til følge. Det heter i avgjørelsen at saken i henhold til utlendingsloven § 38 b tredje ledd første punktum var behandlet og avgjort av nemndsleder alene, da saken ikke bød på vesentlige tvilsspørsmål. Det ble blant annet lagt til grunn at A ikke hørte til de kasteløse, ettersom hun hadde fått anledning til skolegang. Skarpeteigs opplysning om at hun som dalitkvinne ville oppleve større vanskeligheter enn andre skilte indiske kvinner, ble det derfor ikke tatt hensyn til.
- (11) A begjærte vedtaket omgjort. I klagen gis det uttrykk for at familien kan komme til å velge at hun forblir ugift fordi den ikke kan framskaffe en medgift som er nødvendig for å finne en ektefelle som familien kan akseptere. Som vedlegg til begjæringen fulgte hennes beskrivelse av morens liv som skilt kvinne. I skrevet gjentar hun at moren verken har råd til å forsørge henne eller har bolig der hun kan bo, og at hun ville være avhengig av familien med hensyn til giftemål. I den forbindelse opplyser hun at søsteren giftet seg med en mann hun hadde sett i fem minutter. Det ble også vedlagt attest fra India som bekreftet at hun var kasteløs og tilhørte gruppen C.
- (12) UNE traff vedtak – kalt beslutning – vedrørende omgjøringsspørsmålet 4. juli 2007 – også denne gang ved nemndsleder alene. Nemnda kom til at det ikke var grunnlag for omgjøring, da saken etter nemndas vurdering i det vesentlige sto i samme stilling som ved det tidligere avslaget.
- (13) A tok ut stevning mot staten v/Utlendingsnemnda med påstand om at vedtaket 25. april 2007 skulle kjennes ugyldig. Oslo tingrett avsa 17. januar 2008 dom med slik domsslutning:
- ”1. Staten v/Utlendingsnemnda frifinnes.**
- 2. Staten v/Utlendingsnemnda tilkjennes sakens omkostninger med kr. 19 368 – nittentusentrehundreogsekstiåtte – med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling finner sted.”**
- (14) Tingretten kom til at det ikke forelå feil i det faktiske grunnlaget for vedtaket, at det ikke var grovt urimelig, og at det ikke forelå usaklig forskjellsbehandling.
- (15) A anket til Borgarting lagmannsrett, som 27. november 2008 avsa dom med slik domsslutning:

- ”1. Utlendingsnemndas vedtak 25. april 2007 er ugyldig.
2. Staten v/Utlendingsnemnda betaler innen to uker fra forkynnelsen av dommen til A hennes sakskostnader for tingretten med 48 300 – førtiåttetusentrehundre – kroner.
3. Staten v/Utlendingsnemnda betaler innen to uker fra forkynnelsen av dommen til A hennes sakskostnader for lagmannsretten med 146 427, 50 – etthundreogførtisekstusenfirehundreogtjuesju 50/100 – kroner.”

- (16) Lagmannsretten, som var satt med to meddommere, kom enstemmig til at UNE hadde bygd på uriktige eller mangelfulle opplysninger om situasjonen i India på vedtakstidspunktet. Lagmannsretten kunne ikke se at det verken av vedtaket fra april 2007 eller beslutningen fra juli 2007 framgikk at nemnda hadde vært oppmerksom på de særlige vanskelighetene som foreligger for enslige kvinner på landsbygda i nord.
- (17) Staten v/Utlendingsnemnda har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder både bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen. For Høyesterett er det gitt skriftlige erklæringer fra A og tre sakkyndige vitner, som også forklarte seg for lagmannsretten. Det er enighet mellom partene om at Høyesterett skal prøve gyldigheten både av UNES avslagsvedtak 25. april 2007 og UNES beslutning 4. juli 2007 om ikke å omgjøre vedtaket. På dette punkt er det formelt en forskjell sammenlignet med de tidligere retter. For øvrig står saken i samme stilling for Høyesterett som for lagmannsretten.
- (18) Ankende part – *staten v/Utlendingsnemnda* – har i hovedtrekk anført:
- (19) Det er ikke riktig at UNES vedtak bygger på uriktig eller mangelfullt faktum. UNE har redegjort for hvilke utsikter A har til å klare seg ved en tilbakekomst til India. Det dreier seg her om prognoser om framtiden. Slike prognoser er verken riktige eller gale. Det avgjørende er om UNES prognoser er forsvarlige ut fra sakens faktum.
- (20) Det kan ikke være tvil om at dette er tilfelle. UNE har vært kjent med alle vesentlige faktaopplysninger både om forholdene i India og om As situasjon. Dette er det også redegjort for, punkt for punkt, når vedtaket fra april 2007 og beslutningen av juli 2007 leses i sammenheng. UNE har således vært klar over kvinnenens vanskelige situasjon på landsbygda, at dette gjelder særlig for skilte kvinner, og at kasteløse vil ha det verre enn andre. Dette er imidlertid den generelle situasjonen for mange kvinner i India og kan ikke alene gi grunnlag for arbeids- og oppholdstillatelse, selv om A vurderes som dalit – noe det for øvrig må legges til grunn at UNE har gjort. UNE har også vært oppmerksom på at hennes mor ikke vil kunne hjelpe henne økonomisk. UNE har imidlertid framhevet hennes utdannelse og arbeidserfaring fra Norge som noe som stiller A i en bedre situasjon enn mange andre kasteløse kvinner. I tillegg kommer muligheten for økonomisk bistand fra familien i Norge. Alt i alt ga dette et forsvarlig grunnlag for UNES konklusjon.
- (21) Lagmannsretten har i virkeligheten overprøvd UNES subsumsjon og foretatt en rimelighetskontroll av vedtaket. Dette ligger utenfor domstolens kompetanse, jf. Rt. 2008 side 681, avsnitt 46, der det slås fast at spørsmålet om vilkåret i utlendingsloven § 8 andre ledd er oppfylt, beror på forvaltningens frie skjønn. Det samme må gjelde for vilkårene etter utlendingsforskriften § 37 sjette ledd, jf. § 21 femte ledd.
- (22) Det bestrides videre at vedtaket kan settes til side etter læren om myndighetsmisbruk. Anvendelsen av utlendingsloven § 8 andre ledd vil i stor grad måtte bero på de rådende

utlendingspolitiske føringer som regjering og Storting til enhver tid legger opp til. Disse vil igjen måtte avhenge av faktorer som for eksempel strømmen av innvandrere, kapasiteten på mottaksapparatet, utlendingspolitikken i andre europeiske land med videre. Dette tilsier at domstolene må være ytterst varsomme med å sette til side utlendingsmyndighetens skjønn ved å konstatere grov urimelighet. Selv om forholdene er vanskelige for fraskilte dalitkvinner i India, kan avgjørelsen i denne saken på ingen måte karakteriseres som grovt urimelig.

- (23) Det foreligger heller ikke usaklig forskjellsbehandling. Selv om det er likhetspunkter mellom As sak og to saker fra henholdsvis Pakistan og Bangladesh, er det også forskjeller som kan forklare at resultatet er blitt et annet. Det avgjørende er ikke om det kan påvises likhet med enkeltstående tilfelle, men om utfallet i saken samsvarer med praksis. Praksis er meget streng, og As sak avviker ikke fra denne.
- (24) Det er ikke påvist at A ved retur til India vil bli utsatt for slik behandling at artikkel 3 i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) kommer til anvendelse.
- (25) Det foreligger heller ikke brudd på EMK artikkel 8, verken hva angår retten til familieliv eller privatliv. Under enhver omstendighet gjelder det en vid skjønnsmargin på dette området, og vedtaket ligger klart innenfor dette.
- (26) Staten v/Utlendingsnemnda har lagt ned slik påstand:
- ”Staten v/Utlendingsnemnda frifinnes.”**
- (27) Ankemotparten – A – har i hovedtrekk anført:
- (28) Lagmannsretten har kommet til riktig resultat når den har kjent UNEs vedtak ugyldig. I tillegg til det lagmannsretten har bygd på – uriktig og mangelfullt faktisk grunnlag – så foreligger det flere andre grunnlag for et slikt resultat.
- (29) Det er uklart hvilke opplysninger UNE har hatt om de forhold A må leve under dersom hun må reise tilbake til India. Den skriftlige begrunnelsen i avslagsvedtaket og beslutningen om ikke å omgjøre tyder i alle fall på at det har vært et svært mangelfullt faktagrunnlag for UNEs vurdering. Det er for det første uklart om UNE i det hele tatt har lagt til grunn at A er kasteløs, med de alvorlige følger det har for hennes tilværelse som skilt kvinne. Det vises til den beskrivelse samtlige tre sakkyndige vitner har gitt om grov diskriminering, risiko for trakassering og manglende rettslig trygghet for liv og helse. Spesielt det forhold at A vil være uten mannlig beskyttelse og den betydningen dette har for hennes sikkerhet, er fullstendig fraværende i UNEs vurdering. Det samme gjelder betydningen av det forhold at familien var imot ekteskapet i Norge, noe som gjør at hun ikke kan forvente imøtekommenhet for den situasjonen hun nå er i. Faren for tvangsgifte eller at hun må tjenestegjøre som hushjelp under slavelignende forhold, er høyst aktuelle. I vedtaket bagatelliseres også hennes mulighet for å klare seg økonomisk på egen hånd, enten det er på hjemstedet eller i en av de store byene.
- (30) Det dreier seg her om feil og mangler i det faktiske vurderingsgrunnlaget for vedtaket. Det er derfor feil når staten hevder at lagmannsretten har gått inn i selve subsumsjonen og overprøvd utlendingsforvaltningens rettsanvendelse.

- (31) Subsidiært anføres at vedtaket må kjennes ugyldig som grovt urimelig. A er vel etablert i Norge med arbeid, en stor vennekrets og slektninger. UNEs vedtak griper således inn i en lovlig etablert tilstand og oppleves som meget inngripende av A og hennes nærmiljø. Når hun som følge av vedtaket, enten vil måtte leve med en stadig risiko for liv og helse eller under svært nedverdiggende forhold, må domstolene kunne gripe inn og sette vedtaket til side som grovt urimelig. Argumentet om innvandringspolitiske hensyn kan ikke være avgjørende til hinder for det.
- (32) Vedtaket representerer også en usaklig forskjellsbehandling. Det foreligger to vedtak som tilnærmevis tilsvarende As sak. Når disse sakene gikk i motsatt retning, er det misvisende å si at As sak er i samsvar med praksis. Om ikke dette utgjør usaklig forskjellsbehandling, må det i alle fall gi en klar indikasjon på at UNE har lagt til grunn uriktige eller mangelfulle faktiske forutsetninger, slik lagmannsretten har sett det.
- (33) En hjemsending til India bryter også med EMK artikkel 3 om forbud mot tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling.
- (34) Endelig anføres at en tvangsmessig hjemsending vil stride mot EMK artikkel 8, idet dette vil være et brudd på hennes krav på respekt for sitt privatliv. Hun har en venne- og familie-krets i Y som tilfredsstiller artikkelens kriterier for privatliv, jf. for eksempel dom 23. juni 2008 av EMDs storkammer i sak Maslov mot Østerrike, avsnitt 63. Når det gjelder forholdsmessighetsvurderingen, må det være riktig å ta utgangspunkt i forholdene på domstidspunktet og ikke vedtakstidspunktet, jf. nevnte dom, avsnitt 93. Vurderingen må falle ut til As gunst, da det neppe er sterke hensyn som taler for en utsendelse av henne.
- (35) A har lagt ned slik påstand:
- ”1. Utlendingsnemndas vedtak av 25.04.07 og Utlendingsnemndas beslutning av 04.07.07 kjennes ugyldig.
2. Lagmannsrettens domsslutning pkt. 2 og 3 stadfestes.”
- (36) *Mitt syn på saken:*
- (37) Jeg er kommet til at anken ikke fører fram.
- (38) Jeg ser først på sakens rettslige ramme.
- (39) En utlending som gifter seg med norsk borger bosatt i riket, vil, på visse betingelser, ha krav på arbeids- eller oppholdstillatelse etter reglene i utlendingsloven § 9, jf. utlendingsforskriften §§ 22 og 23. Rett til fornyelse av tillatelsen følger av utlendingsloven § 11, jf. utlendingsforskriften § 37 første ledd. Det er et vilkår for fornyelsen at ekteskapet består, og at partene fortsatt bor sammen, jf. utlendingsforskriften § 37 tredje ledd. Dersom dette vilkåret ikke lenger er til stede, og arbeids- eller oppholdstillatelse ikke følger av annet grunnlag, må slik tillatelse forankres i utlendingsloven § 8 andre ledd, som gir adgang til å innvilge arbeids- eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Av bestemmelsen følger at tillatelse kan gis ”(n)år sterke menneskelige hensyn taler for det, eller når utlendingen har særlig tilknytning til riket”. Nærmere regler om anvendelsen av utlendingsloven § 8 andre ledd

er gitt i utlendingsforskriften § 21, der det i femte ledd er inntatt en bestemmelse som er identisk med ordlyden i utlendingsloven § 8 andre ledd.

- (40) I utlendingsforskriften § 37 sjette ledd første punktum er det gitt en bestemmelse for separert eller fraskilt kvinne som på grunn av kulturelle og sosiale forhold vil møte særlige vanskeligheter ved retur til hjemlandet. Bestemmelsen lyder:
- ”Kvinne som verken fyller vilkårene i tredje, fjerde eller femte ledd, kan få tillatelse etter bestemmelsene i § 21 femte ledd dersom hun som følge av samlivsbruddet vil få urimelige vanskeligheter i hjemlandet grunnet de sosiale og kulturelle forhold der.”**
- (41) Bestemmelsen må ses på som en spesialregel for hvordan kriteriet ”sterke menneskelige hensyn” i utlendingsloven § 8 andre ledd skal anvendes i slike tilfelle. Som det framgår av bestemmelsens ordlyd, må det foreligge årsakssammenheng mellom samlivsbruddet og de ”urimelige vanskeligheter i hjemlandet” som hun vil få, for at bestemmelsen skal komme til anvendelse.
- (42) Det framgår både av avslagsvedtaket og beslutningen om ikke å omgjøre at forholdene som A, som skilt kvinne, vil møte ved tilbakereise til India, har vært ansett av en slik karakter at det gjør det aktuelt å vurdere hennes sak ut fra bestemmelsen i utlendingsforskriften § 37 sjette ledd. UNE har imidlertid funnet at de vanskelighetene hun vil møte, ikke er så store at det er grunn til å gi bestemmelsen anvendelse.
- (43) Jeg ser så på omfanget av domstolens kompetanse til å prøve gyldigheten av forvaltningens anvendelse av utlendingsloven § 8 andre ledd. Dette har tidligere vært vurdert i rettspraksis, senest i Rt. 2008 side 681. I dommens avsnitt 46 konkluderes det med at det ikke er grunn til å fravike den rettsoppfatning som er kommet til uttrykk i tidligere avgjørelser om at det hører under nemndas frie skjønn å avgjøre om arbeids- eller oppholdstillatelse skal gis av humanitære grunner. Dette innebærer at domstolene ikke kan prøve den konkrete rettsanvendelsen ut over det som følger av de alminnelige regler om myndighetsmisbruk. Jeg legger dette til grunn. Dette må også gjelde anvendelsen av utlendingsforskriften § 37 sjette ledd.
- (44) Utlendingsnemndas vedtak er svært inngripende for A. Ved vurderingen av vedtakets gyldighet kan det ikke være uten betydning at hennes situasjon er basert på lovlig grunnlag. Saken skiller seg således markert fra første gangs søknad om oppholds- eller arbeidstillatelse, der det ikke på forhånd er etablert et lovlig opphold.
- (45) Jeg går så over til å vurdere vedtakets og beslutningens gyldighet.
- (46) Jeg starter med å se på om det foreligger uriktig eller mangelfullt faktum, som er det grunnlaget lagmannsretten bygde på da den konkluderte med at avslagsvedtaket er ugyldig.
- (47) Partene har vært uenige om hvilket tidspunkt som skal legges til grunn for vurderingen av faktum – om det er de faktiske forhold på vedtakstidspunktet eller forholdene når saken står for domstolen. Den ankende part har vist til Rt. 2007 side 1815, der vedtakstidspunktet i en trykkesak ble slått fast som skjæringstidspunktet, jf. avsnitt 33. Ankemotparten har vist til to avgjørelser fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) – dom 28. februar 2008 i sak Saadi mot Italia, avsnitt 133, og dom 23. juni 2008 i sak Maslov mot Østerrike, avsnitt 93 – der det kan synes som om domstolen ved

anvendelsen av artikkel 3 og artikkel 8, for så vidt gjelder forholdsmessighetsvurderingen, har angitt forholdene på tidspunkt for utsending, eventuelt tidspunkt for domstolsbehandling, som avgjørende. Det er argumentert med at tilsvarende må gjelde ved avslag på arbeids- eller oppholdstillatelse etter intern norsk rett, jf. utlendingsloven § 4.

- (48) Jeg finner ikke grunn til å gå inn på betydningen av de to avgjørelser fra EMD, da jeg ikke kan se at spørsmålet aktualiseres i denne saken. Jeg holder meg i det følgende til den rettsoppfatning som er kommet til uttrykk i Rt. 2007 side 1815, avsnitt 33, men viser også til avsnitt 34, der det presiseres at det vil være adgang til å ta i betraktning senere framkomne opplysninger som kan kaste lys over den faktiske situasjon på vedtakstidspunktet.
- (49) Ut fra vurderingstemaet i utlendingsforskriften § 37 sjettede ledd – om A som følge av samlivsbruddet vil få urimelige vanskeligheter i hjemlandet – vil jeg konsentrere min undersøkelse om hvilken betydning det vil få for hennes livsvilkår i India at hun kommer dit som skilt kvinne. Jeg er ikke enig med staten i at det her vil være tale om å overprøve selve den prognose som nemnda har gitt for As muligheter i det indiske samfunn. En prognose om den framtidige utvikling må være basert på opplysninger om fakta, og det er dette faktiske grunnlaget for prognosen – om saken er avgjort på et riktig og tilstrekkelig omfattende faktisk grunnlag – som lagmannsretten har vurdert, og som jeg i det følgende vil se nærmere på.
- (50) Før jeg går inn på forholdene i India, skal jeg kort redegjøre for visse sentrale omstendigheter knyttet til As person, og som vil ha betydning for faktavurderingen. Foruten at hun er skilt, kommer det forhold at hun er kasteløs (dalit). Sakkyndig vitne Trond Sæbø Skarpeteig har i sin redegjørelse av 21. februar 2006, gitt følgende orientering om kastesystemet og de kasteløse:

”India er eit sterkt lagdelt samfunn der folkesetnaden er delt inn i fire hovudkaster. Hinduismen er den dominerande religionen i India med om lag 734 millionar eller 82 prosent av folkesetnaden. I følgje Human Rights Watch (1999) er ein sjettedel eller om lag 160 millionar klassifisert som kastelause. Kastelause fell utanfor kastesystemet, og dei er i følgje hinduismen urørbare. Medan store delar av befolkninga i India lir av kronisk fattigdom, er ein stor del av desse fattige kastelause. Dei kallar seg dalitar. Men dalitar omfattar også urfolk og andre grupper som ikkje er plassert i kastesystemet, og i følgje andre kjelder er det opp mot 260 millionar som kan reknast for dalitar, og desse argumenterer også for at opp mot kvar femte ibuar i India vert sett på som urørbar (NCDHR 2000).”

- (51) Jeg tilføyer at også sakkyndig vitne, cand.polit. Eli Melby, som arbeider som landrådgiver i Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon – Landinfo, i sin skriftlige erklæring for Høyesterett har gitt en tilsvarende redegjørelse. Hun presiserer at kastesystemet ikke formelt eksisterer i India, men at realiteten er en annen, særlig på landsbygda. Det har i denne forbindelse interesse at A kommer fra en liten landsby i delstaten Z, som ligger i nordvestre del av India, der samfunnene, ifølge Melby, lever etter tradisjonelle og patriarkalske verdier. Hvilket utslag dette kan få, viser hun ved følgende eksempel:

”I følge britiske myndigheter har India den skjevaste kjønnsfordeling i verden, med flere gutter enn jenter. Hovedårsaken er forekomsten av drap på jentefostre (*female feticide*) og jentebabyer (*female infanticide*). Mest utbredt er dette i nordvestlige India,

og i Z i særdeleshet. Dette synes å underbygge vurderingene av nord som mer patriarkalsk og tradisjonalistisk enn sør.”

- (52) Endelig nevner jeg at A er i den situasjon at hun ikke har et foreldrehjem som kan losjere henne. Ut fra det opplyste har hun ingen kontakt med sin far. Hennes mor bor hos en av sine brødre, og det er på det rene at moren selv verken kan gi henne husrom eller økonomisk støtte til livsopphold. Om hun kan flytte sammen med sin mor, vil avhenge av familiens samtykke og de vilkår som denne i så fall måtte sette. Hun har ingen brødre, derimot en søster, som har egen familie.
- (53) Når jeg nå skal se nærmere på de forhold hun kan regne med å møte ved tilbakekomst til India, bygger jeg på de skriftlige forklaringene avgitt av de to sakkyndige vitnene som jeg tidligere har presentert. Det er også avgitt skriftlig forklaring fra Balwinder Kaur. Hun er født og oppvokst i India i samme delstat som A. Hun opplyser å ha en bachelorgrad fra India. Også As skriftlige forklaring gir nyttig bakgrunnsinformasjon. De personene jeg her har nevnt, er de samme som avga forklaring for lagmannsretten, og som lagmannsretten har bygd på når den kom til at UNEs vedtak er basert på uriktig eller mangelfullt faktisk grunnlag. Jeg presiserer at selv om disse opplysningene om forholdene i India er avgitt etter tidspunktet for vedtaket og beslutningen, er det ikke tale om nye opplysninger for saken, men utelukkende bevis som er egnet til å kaste lys over situasjonen i India for kasteløse skilte kvinner da vedtaket og beslutningen ble truffet.
- (54) Om den generelle situasjonen for kasteløse i India, uttaler Skarpeteig i sin skriftlige forklaring for Høyesterett:
- ”På alle nivå vert det brukt symbol og utført symbolske handlingar som uttrykk for ideologien om reinleik og ureinleik. Serleg for dei som vert sett på som urørbare (ureine) er det spesielle reglar over alt som hentar legitimitet frå hinduismen. Dette er reglar som avgrensar menneska sine handlingsrom, og serleg er kvinner utsett for slike krav. At ein person vert sett på som kastelaus, avgrensar den personen sin valfridom, og legitimerer sanksjonar mot han eller henne frå dei som er mindre ureine (høgare rangert i kastesystemet). Ideologien om kastesystemet legitimerer mange typar overgrep mot dalitar, og serleg overgrep retta mot kvinner.”
- (55) Han utdyper situasjonen for kasteløse kvinner med følgende:
- ”I det indiske kastesamfunnet er det *dalitkvinnene* som står lågast på rangstigen. Dalitkvinner vert ofte behandla dårlegare enn dyr. Kvinner lever stort sett innanfor familien sine grenser. Kvinner har også fleire avgrensingar når det gjeld reinleik og ureinleik. Menstruasjon, og det å vera skilt eller enke er grunnleggjande ureint. Det avgrensar ei kvinne sin sosiale og romlege mobilitet kraftig, og det gjer dei utsette for vald og overgrep.
- ...
- I tillegg vert dalitkvinner i stort omfang utbytt seksuelt av menn frå alle samfunnsgrupper. Dalitkvinner er ofte nærast sett på som offentleg eigedom. Høgkastemenn kan bruka kastelause kvinner til seksuell tilfredsstilling når dei vil, noko mange refererer til som *girl hunting*.
- Kvinner som er utstøytt frå familien og såleis ikkje har nokon til å beskytte seg er særleg utsette for vald og overgrep, og har svakt rettsvern.”
- (56) Han redegjør også for kasteløse kvinners rettssikkerhet. Om dette heter det:

”Den indiske staten identifiserer seg i stor grad med den delen av samfunnet som freistar å halde på hegemoniet som dei har etablert over urfolk, kastelause og kvinner (Raj 1998). Dette gjeld i særleg grad politiet og rettsapparatet.

Generelt er kastelause kvinner utan vern frå staten (Timare, 2004). Raj hevdar at staten oppnar opp for denne typen undertrykking samstundes som staten framhevar engasjementet sitt for rettsstaten. Rettsstaten eksisterer som ein parallellstruktur på sida av normgjevande samfunnsinstitusjonar.”

- (57) Landrådgiver Eli Melby beskriver også manglende rettssikkerhet for kvinner:

”Myndighetene er i mange sammenhenger ikke i stand til å håndheve lover som skal beskytte kvinners rettigheter, spesielt på landsbygda hvor tradisjoner står meget sterkt. For eksempel er trakassering og vold mot kvinner relatert til uenighet om medgift fortsatt et stort problem til tross for at medgift ble forbudt for nesten 50 år siden. Vold mot kvinner i nære relasjoner (*domestic violence*) er svært utbredt i India, selv om det eksisterer en lov som søker å beskytte kvinner mot all form for vold og trakassering i nære relasjoner.

...

Kvinner som tilhører lavkaste, kasteløse (daliter) og fra urbefolkninger er generelt mer utsatt for trakassering og vold i den offentlige sfære.”

- (58) Om rettssikkerheten for skilt, kasteløs kvinne uttaler Balwinder Kaur:

”Å skille seg vil i det indiske samfunnet betegnes som å ikke være tilpasningsdyktig. Hvis en jente/kvinne får et slikt rykte vil det være som å få en dødsdom. I India er det et velkjent fenomen at indiske jenter blir ”tatt av dage” hvis de på en eller annen måte vanærer familien, selv om det ikke skulle være selvforskyldt. Det indiske politiet har vanskeligheter med å etterforske slike saker fordi lokalsamfunnet gjør sitt for å sabotere etterforskningen, og ofte er politiet en del av lokalbefolkningen og deres lojalitet ligger der, fremfor hos den indiske stat.”

- (59) Om muligheten til å skaffe seg arbeid og bolig på landsbygda for en skilt kasteløs kvinne, uttaler Melby:

”Det vanligste er at en skilt kvinne i India flytter til sin familie. En skilt dalitkvinne som bor hos sin familie på landsbygda, vil trolig kun få arbeide for sin egen familie eller i uformell sektor for øvrig, og da de aller minst attraktive jobbene.

Hvis en enslig kvinne, dvs. ugift, skilt, forlatt eller enke, ikke har noe familienettverk og skal skaffe seg arbeid og bolig på egen hånd på landsbygda, vil det være svært vanskelig – om ikke umulig – uavhengig av kaste.”

- (60) Denne beskrivelsen av forholdene for kasteløse kvinner i India, og i særdeleshet for enslige og skilte, bekreftes fullt ut av forklaringen som er avgitt av Balwinder Kaur.

- (61) I klagen til UNE framhevet A som spesielt problematisk at hun hadde vært gift med en vestlig mann, og at hun hadde giftet seg mot viljen til familien i India. Jeg viser til det jeg siterte innledningsvis. Om dette forholdet uttaler Kaur:

”Det at A er skilt fra en norsk mann vil åpenbart være en ekstra belastning. Det gir henne et stort minus i samfunnet. Ekstra ille er det, sett med indiske øyne, at hun var gift med en norsk mann. Hun har vanæret familien enda mer fordi mannen hun er skilt med var norsk sammenlignet med at hun var skilt fra en indisk mann.

...

I de tilfellene der ei jente gifter seg med foreldrenes samtykke/velsignelse og det viser seg at mannen er voldelig eller uegnet som en god ektefelle/forsørger, stiller hele slekten bak henne, men hun kan ikke regne med å få noen slags hjelp hvis hun har tatt valget mot foreldrenes vilje.”

- (62) Også Kaur poengterer behovet for beskyttelse, og da spesielt fra mannlige familiemedlemmer:

”Jeg er alvorlig bekymret for As fremtid i India dersom hun må returnere dit. Hun har ikke en far eller bror som kan beskytte henne fra vold og overgrep. Moren er selv skilt og bor på andres nåde. A har vanæret familien ved å gifte seg med en nordmann mot deres vilje. Hun kommer til å bli straffet av de som føler seg krenket. Dette omfatter ikke bare familie og nær slekt, men også venner og andre som kan føle det som en plikt å rette opp familiens ære. Dette kan også innbefatte den vanlige mann i gata og naboer eller de som har hørt om saken.”

- (63) Når det gjelder straffereaksjoner, er det ved siden av fysisk vold, tale om psykisk vold. Om dette uttaler hun:

”Straff kan også bestå av psykisk vold i form av total utfrysing fra samfunnet. Man kan bli nektet enhver sosial kontakt med andre. Man blir behandlet som en slave som må gjøre husarbeid all tid man er våken. Man har ingen fritid. Psykisk vold er som regel umulig å bevise, og overgriperne tar sålede ingen risiko ved å utsette en kvinne for dette. Med stor grad av sikkerhet kan jeg si at A vil bli utsatt for psykisk vold dersom hun må returnere dit basert på min kjennskap til hennes historie og forholdene der hun kommer fra i India. Muligheten for at hun vil bli akseptert i det indiske samfunnet med hennes bakgrunn er etter min oppfatning ikke-eksisterende.”

- (64) Om muligheten for en kasteløs kvinne, skilt fra en norsk mann, til å bli gift på nytt, uttaler hun:

”Jeg kan ikke se så store muligheter for en kasteløs kvinne skilt fra en vestlig mann til å bli gift på nytt. Hun blir betegnet som brukt. Ingen vil ha en brukt kvinne til sin hustru. Hvis i så fall en eller annen vil gifte seg med henne så må det bli en som trenger en tjener. Det blir ikke på grunn av kjærlighet men for en nødvendighet.”

- (65) A har både i skriftlig redegjørelse til nemnda og til Høyesterett redegjort for hvordan hun har oppfattet morens stilling som fraskilt kvinne – en skildring som på mange måter samsvarer med de generelle redegjørelsene som er gitt ovenfor. Det samme gjelder hennes egen beskrivelse av hvilke forhold hun vil møte ved å vende tilbake til India.

- (66) Jeg viser også til en pressemelding fra Raftostiftelsen i forbindelse med tildelingen av Raftoprisen for 2007 til The National Campaign on Dalit Human Rights (NCDHR). Om dalitenes situasjon heter det:

”Daliter har ikke samme tilgang til utdanning og helsetjenester, de diskrimineres i sosial og religiøse sammenhenger, og ekskluderes fra store deler av arbeidslivet. Flere steder fratras daliter eiendom og tvinges til å bosette seg i egne bydeler eller landsbyer. Kastemotiverte drap, voldtekter og andre overgrep begås daglig i India uten at politi og rettsvesenet griper inn. I følge NCDHR er det snakk om systematiske brudd på menneskerettighetene.”

- (67) På bakgrunn av det jeg har sitert fra de sakkyndige vitnene, som jeg så langt oppfatter som i det vesentlige samstemte, kan det oppsummeringsmessig slås fast at forholdene for

kasteløse kvinner generelt er meget vanskelige. Særlig gjelder det for skilte kvinner på landsbygda, der forholdene på landsbygda i delstaten Z kan synes i særlig grad å peke seg ut. Skilte, kasteløse kvinner vil i stor grad være avhengig av et familienettverk som kan sørge for husvære, daglig omsorg og ikke minst beskyttelse mot grove overgrep, både fysisk og psykisk. For å forhindre overgrep vil det være av særlig betydning at det i den nære familierelasjonen også finnes mannlige slektninger som kan stille opp for vedkommende. Faren for utstøtelse fra lokalsamfunnet er klart til stede. For en skilt kvinne som har inngått ekteskap mot familiens ønske, gjelder det også den nærmeste familie. Faren forsterkes ved at ekteskapet har vært med en vestlig mann.

- (68) Når det gjelder As situasjon, så er det på det rene at hennes mor ikke kan forsørge henne, og heller ikke har egen bolig som A kan flytte inn i. Hvorvidt hun kan flytte inn hos onkelen der moren bor, må anses uklart. I denne forbindelse har det betydning at ekteskapet med nordmannen ble inngått mot familiens vilje, noe som generelt sett tilsier at hun ikke kan forvente særlig velvillighet fra familien. Det er naturlig å se As påpeking av dette forholdet forut for UNEs vedtak som et uttrykk for engstelse for at dette også vil bli reaksjonen. Dette må igjen ses i sammenheng med landrådgiver Eli Melbys uttalelse om at det for enslig kvinne uten familienettverk vil være vanskelig – om ikke umulig – å skaffe seg arbeid og bolig på egen hånd på landsbygda. Jeg viser også til at hun ikke har kontakt med sin far og heller ikke har brødre som kan gi henne beskyttelse.
- (69) Etter mitt skjønn er dette faktiske opplysninger som, sammenholdt med de generelle opplysninger som foreligger om skilte dalitkvinnens situasjon på landsbygda, nødvendigvis må tas i betraktning når det skal vurderes om A vil møte ”urimelige vanskeligheter” ved retur til India.
- (70) Ut fra de sakkyndige vitners uttalelser er det en klar risiko for at hun vil måtte stå overfor følgende alternativer: at hun må klare seg selv uten familiens beskyttelse, med den risiko for fysisk og psykisk overgrep som det innebærer, eller at hun må gå som gratis hushjelp under slavelignende forhold, enten hos familien eller hos en som hun tvangsmessig må gifte seg med.
- (71) Jeg ser så på UNEs vedtak 25. april 2007, som stadfestet avslaget på hennes søknad om arbeidstillatelse. I vedtaket er det ikke redegjort for hvilket faktisk grunnlag UNE har hatt for å vurdere As sak, ut over at det er henvist til uttalelsen fra professor Knut A. Jacobsen og erklæringen fra moren. Disse har jeg redegjort for innledningsvis. Om forholdene for skilte kvinner i India, uttales:
- ”Nemnda er oppmerksom på at forholdene generelt i India er vanskelig for skilte kvinner, ved at de blant annet kan oppleve tap av sosial status, og at dette også kan ramme familien. Det å måtte leve som skilt kvinne i India er imidlertid ikke generelt så vanskelig at det i seg selv er grunnlag for oppholdstillatelse.”**
- (72) Begrunnelsen er holdt på et generelt plan uten referanse til spesielle forhold knyttet til As person. Det må i seg selv betraktes som en klar mangel ved vedtaket.
- (73) Videre framgår at redegjørelsen fra Skarpeteig om forholdene for skilte dalitkvinner i India ikke er hensyntatt, da det ikke er lagt til grunn at A er dalit. Sett hen til de særlig vanskelige livsforhold som er forbundet med det å være dalit, er det ikke tvilsomt at vedtaket, om dette var blitt stående som det eneste i saken, ville ha vært ugyldig på grunn av uriktig og mangelfullt faktum.

(74) Spørsmålet er om beslutningen 4. juli 2007 viser at de relevante faktiske forhold likevel har vært vurdert. I beslutningen er det innledningsvis redegjort for hvilken supplerende dokumentasjon som ble forelagt nemnda, blant annet ”en rekke ulike artikler som omhandlet status for skilte kvinner i India, forhold for kasteløse og om vold mot kvinner, hentet fra ulike uavhengige kilder”. Artiklene er ikke framlagt for Høyesterett, men jeg legger til grunn at de gir relevant informasjon om skilte kvinners situasjon i India, og i særlig grad situasjonen for dalitkvinner.

(75) Når det gjelder betydningen av As status som dalit, uttaler nemnda:

”Det utelukkes ikke at klageren tilhører den kasteløse gruppen C med undergruppe D, men nemnda finner ikke at dette tilsier at en tillatelse gis.”

(76) Jeg er enig med ankemotparten i at formuleringen ”det utelukkes ikke” reiser spørsmål om nemnda i realiteten har gått inn i hvilke problemstillinger As status som dalit reiser. Dette kommer jeg tilbake til.

(77) Etter denne setningen fortsetter nemnda:

”Nemnda finner ikke at klageren ved retur til hjemlandet vil møte så store problemer som tilsier at en tillatelse må gis på dette grunnlaget. At skilte kvinner i lavtstående kaster kan bli stigmatisert og på generelt grunnlag ha det vanskelig tilsier ikke at klageren ikke kan returnere. Det vises her til at hun selv er oppvokst med en skilt mor som alene har oppfostret to døtre. Klageren har fått skolegang i India og hun har også gjennom oppholdet i Norge fått videre skolegang samt arbeidserfaring gjennom jobber i helseetaten. Nemnda har videre merket seg at klageren ikke kan forvente å bli forsørget av sin mor. I den forbindelse vises det til at klageren må anses å være voksen og således må kunne forsørge seg selv. Selv om det generelt kan være vanskelig for kvinner i India og da særlig skilte kvinner å skaffe arbeid, må klageren anses å ha et bedre utgangspunkt sett hen til at hun både har skolegang og arbeidserfaring.”

(78) Det er en vesentlig mangel ved det som her uttales, at den ikke omtaler den spesielle situasjonen som består i at A er uten et sikkert familienettverk, uten nære mannlige slektninger som kan gi henne beskyttelse, og at hun har en høyst usikker og prekær boligsituasjon. Det kan enten innebære at nemnda ikke har vært seg bevisst at en slik situasjon er aktuell for A, eller at den ikke har forstått hva det innebærer å være fraskilt dalitkvinne på landsbygda i delstaten Z. I begge tilfelle vil det foreligge en svikt i det faktiske grunnlaget som må medføre ugyldighet.

(79) Før jeg konkluderer på dette punkt, må jeg imidlertid se nærmere på en faktor som det kan synes at nemnda har lagt avgjørende vekt på, nemlig det forhold at A har 12 år allmenn skolegang og dessuten arbeidserfaring fra Norge. Ifølge nemnda gir dette henne et bedre utgangspunkt enn andre skilte kvinner. Slik jeg leser de sakkyndige vitnene, vil dette ikke hjelpe A uten bistand av familienettverk. Jeg viser spesielt til det jeg har sitert fra landrådgiver Eli Melby. Jeg finner grunn til å supplere med følgende fra hennes erklæring for Høyesterett:

”Hvis en skilt kvinne av ulike grunner ikke har noe familienettverk, må hun klare seg på egen hånd. Ulike kilder i India er av den oppfatning at enslige kvinner, ugifte eller skilte, som skal klare seg på egen hånd uten familie kun kan slå seg ned i større byer, og at en enslig kvinne ikke kan bosette seg på landsbygda/mindre byer.”

- (80) Med referanse til ulike kilder som har uttalt seg til Landinfo, opplyser Melby at kvinner må ha minimum ti års skolegang for å kunne få jobb og forsørge seg selv i større byer i India, og at en dalit med utdanning vil stille mer eller mindre likt med andre indere på arbeidsmarkedet i store byer. Hun peker videre på at det er ”generelt svært vanskelig, men ikke umulig” for en enslig kvinne å finne bolig i de store byene.
- (81) Også Trond Sæbø Skarpeteig har uttalt seg om muligheten for skilte kvinner til å skaffe seg bolig og arbeid i de større byene. Han trekker i den forbindelse inn As status som dalit og uttaler:
- ”Kastelause kvinner i byane har svært få sjansar til å skaffa seg arbeid i formell sektor av samfunnet, men arbeider i uformell sektor (som til dømes å samla tomflasker, eller tiggja, manuelt jor- og steinarbeid eller arbeid i bygg og anlegg frå dag til dag). Det er få kastelause kvinner som har formelt arbeid i urbane strøk i India, samanlikna med kvinner frå dominerande kastar.**
- Det er avgjerande kva for sosiale nettverk ein har, i tillegg til kvalifikasjonar og tidlegare erfaring. Kastelause kvinner er spesielt utsett for utestenging frå arbeidsmarknaden.”**
- (82) Om boforholdene generelt uttaler han at de fleste kasteløse i indiske storbyer bor i uhygieniske slumområder uten tilgang til offentlige tjenester. Han poengterer videre at en skilt dalitkvinne er svært utsatt for overgrep fra en eventuell huseier.
- (83) Jeg leser han slik at også for en skilt dalitkvinne som lever i en av de større byene, vil et sikkerhetsnett gjennom familie være en nødvendig forutsetning for å lykkes.
- (84) Jeg tilføyer at det i dette tilfellet dreier det seg om 12 års allmennutdanning uten spesiell yrkesopplæring. Jeg minner om det jeg innledningsvis siterte fra professor Knut A. Jacobsen om at uten ”profesjonsutdanning vil hennes muligheter for godt lønnet arbeid være små”.
- (85) Det er uklart hva nemnda har ment med uttalelsen om at hun ”må kunne forsørge seg selv”, og at hun må anses å ha ”et bedre utgangspunkt sett hen til at hun både har skolegang og arbeidserfaring”. Dersom nemnda har ansett dette som en realistisk prognose for hennes framtid på hjemstedet, samsvarer denne dårlig med det faktagrunnlaget som er presentert for Høyesterett. Har derimot nemnda sett for seg at hun vil kunne sørge for seg selv i en av de større byene, til tross for hennes status som skilt dalitkvinne, innebærer en slik prognose en rekke usikkerhetsmomenter av faktisk art, som jeg vanskelig kan se nemnda har tatt i betraktning. I begge tilfelle foreligger det således mangler ved det faktiske grunnlaget for avgjørelsen.
- (86) Jeg er etter dette kommet til samme resultat som lagmannsretten, nemlig at UNE har lagt til grunn et uriktig eller mangelfullt faktisk grunnlag for sin avgjørelse. Når det gjelder betydningen av feilen, finner jeg det for min del klart at feilen kan ha virket bestemmende inn på avgjørelsens innhold. Dette innebærer at vedtakene av 25. april 2007 og 4. juli 2007 må kjennes ugyldig.
- (87) Det er etter dette ikke nødvendig for meg å gå inn på om vedtakene må settes til side fordi det foreligger usaklig forskjellsbehandling eller fordi det skjønnet som er utøvd, er grovt urimelig. Men jeg vil likevel bemerke: Det er ikke lett å se noen vesentlig forskjell mellom As sak og UNEs vedtak 6. mai 2002 i sak om betydningen av samlivsbrudd for en

pakistansk kvinne for hennes livsvilkår i hjemlandet. De momenter som er trukket fram i dette vedtaket, vil også gjelde for As del. Jeg er enig med lagmannsretten i at forskjellen i resultat iallfall støtter opp under at nemnda ikke har vurdert, eventuelt har feilvurdert, relevante fakta i saken. Når det gjelder skjønnet som er utøvd eller må utøves ved vedtaket, bemerker jeg at vi er i kjerneområdet for utlendingsforskriften § 37 sjette ledd. Dette, holdt opp mot det faktum som må danne grunnlaget for prognoser om hva som venter A om hun må vende tilbake til India, gjør det svært vanskelig å se at det kan være forsvarlig og holdbart å nekte henne arbeidstillatelse.

(88) Anken har ikke ført fram. Ankemotparten har ikke nedlagt påstand om tilkjennelse av sakskostnader for Høyesterett, da hun er gitt fri sakførsel. Lagmannsrettens avgjørelse av sakskostnadene må imidlertid bli å stadfeste.

(89) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Utlendingsnemndas vedtak 25. april 2007 og 4. juli 2007 kjennes ugyldige.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2 og 3, stadfestes.

- (90) Dommer **Gussgard:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (91) Dommer **Bruzelius:** Likeså.
- (92) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (93) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(94) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Utlendingsnemndas vedtak 25. april 2007 og 4. juli 2007 kjennes ugyldige.
2. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2 og 3, stadfestes.

Riktig utskrift bekrefte: